

КН.НОИР.3.8.7.180518 – окончателен

Обосновка към критерии за подбор на операция **„Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“**

Основната цел на операцията е да подпомогне ранното обхващане и образователното приобщаване на деца от уязвими групи в предучилищното образование, да подкрепи достъпа им до качествено образование, да укрепи социалното им приемане и сближаване за изграждането им като пълноценни граждани и за успешна професионална, социална и личностна реализация.

Изборът на конкретен бенефициент е базиран на капацитета и възможностите на съществуващите публични институции, които имат отговорности по отношение на провеждане на политики за приобщаващо образование. Това е основен критерий за избор поради естеството на предложената операция, която предлага интегрирани решения за преодоляване на идентифицираните проблеми в процеса на ранното детско развитие и образование. Операцията изисква конкретният бенефициент да бъде с висока степен на ангажираност, мотивация и разбиране на проблемите на приобщаващото образование в България. Единствената публична институция, която отговаря безусловно на този критерий е Министерство на образованието и науката (МОН), административният орган на изпълнителната власт, който отговаря за провеждането на държавната политика в областта на образованието и науката. МОН е единствената публична институция, която има капацитет да разработва, консултира и провежда мерки и политики в предучилищното образование. Всяка друга публична структура, която има отговорности по отношение на провеждането на образователни политики, конкретно предучилищно приобщаващо образование има ограничен обхват на действие. Изборът на друг конкретен бенефициент би поставило под риск изпълнението на операцията в нейната цялост.

Изборът на партньор по настоящата операция се обуславя от следното: Центърът за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства е държавна институция (ЦОИДУЕМ) към Министерство на образованието и науката, единствената в България, която е създадена в изпълнение на Стратегията за образователна интеграция на деца и ученици от етнически малцинства. Центърът подпомага реализирането на правителствената политика по отношение на образователните потребности на децата и учениците от етническите малцинства. Дейността на ЦОИДУЕМ се изразява в няколко основни направления:

- дейности за работа с ученици от етнически малцинства, които имат образователни дефицити; работа с учители, изразяваща се в подготовката им за работа в мултикултурна среда; работа с родители, която обхваща: разясняване на ползите от образование за техните деца, работа с родители, учители и други педагогически и непедagogически специалисти за преодоляване на негативни стереотипи и дискриминационни нагласи спрямо различните етнически групи;
- дейности, финансирани със средства от структурни фондове и международни финансови източници - ОП РЧР, Българо-швейцарска междуправителствена програма с тематичен фонд „Подкрепа на социалното включване на роми и други

уязвими групи“, Финансов механизъм на Европейското икономическо пространство „Деца и младежи в риск“ и Ромски образователен фонд.

ЦОИДУЕМ е единствената институция в Европа, която извърши превод на ромски език на Ръководство за обучение на деца по човешки права „Compasito“ (Sikavipnaskoro vastarno lil base manusikane hakaja e chavenge), по поръчка на Съвета на Европа. Друга заслуга на ЦОИДУЕМ е инициативата и разработването на документите по включване на длъжността „образователен медиатор“ в Националния класификатор на длъжностите в Р. България. ЦОИДУЕМ има изградено ноу-хау за работа с ромската общност, ромски лидери и НПО на и за ромите, и др.

Изборът на ЦОИДУЕМ за партньор по тази операция се базира на уникалните продукти, които има и на целенасочената работа с родителите и ромските лидери на национално ниво. Включването на други типове организации като например НПО като партньори в настоящата операция би поставило под съмнение постигането на системен ефект от изпълнението на операцията, поради липсата на координиращи функции, на национално ниво.

Във връзка с дейностите на ЦОИДУЕМ по изпълнение на Стратегията за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015-2020) и ежегодни операции по реализиране на приоритетите по нея и с цел недопускане на двойно финансиране ще се извършва демаркация по отношение на дейностите и целевите групи по настоящата операция. Финансираните от държавата дейности, които изпълнява ЦОИДУЕМ са насочени предимно към деца в училищна възраст и техните родители, докато дейностите по настоящата операция са насочени към деца на възраст между 3 и 6 години и техните родители. Недопускането на дублиране на целевите групи ще се съблюдава както на етап кандидатстване (чрез декларации), така и по време на изпълнението на проекта (чрез проверки за двойно финансиране).

За постигане целите на операцията, а именно повишаване обхвата на децата от уязвимите групи, вкл. роми и гарантиране посещаемостта им в детските градини ЦОИДУЕМ ще осигури ромски медиатори – ромски лидери при работата с родителите, както и при провеждане на мотивационните кампании и кампаниите за преодоляване на негативни обществени нагласи и недискриминация. Изборът на ромски лидери, медиатори и други представители на ромската общност в работата с родители ще се извършва чрез прозрачна и недискриминационна процедура.

По настоящата операция са планирани следните дейности:

- Провеждане на допълнително обучение по български език за деца от уязвими групи, включително:
 - разработване на специализирани методики (основани на играта) за обучение по български език за деца с друг майчин език/деца, които не владеят добре български език – за всички възрастови групи (3-6 г.) и за разновъзрастови групи;
 - разработване и осигуряване на учебни помагала, пособия, материали, софтуерни програми за обучение и др. по български език на деца с друг майчин език/деца, които не владеят добре български език – за всички възрастови групи (3-6-годишни) и за разновъзрастови групи;
 - допълнителни занимания по български език за децата от различни уязвими групи – роми, деца със СОП, деца с трудности в обучението, възпитанието и социализацията, базирани на игра, иновативни методи в основни и допълнителни форми на

педагогическо взаимодействие, индивидуални програми, съботно-неделни, ваканционни образователни събития и др. ;

- Провеждане на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа на деца от уязвими групи, вкл. обезпечаване на средствата за такси за детски градини с повишена концентрация на деца от уязвими групи, осигуряване на допълнителен педагогически и непедagogически персонал, осигуряване на учебни материали, пособия, помагала и др.; дейности, насочени към превенция на обучителните затруднения като ранно оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата чрез прилагане на скрининг тест и диагностика; допълнителни занимания, базирани на интерактивни педагогически технологии; междуличностно взаимодействие на децата; прилагане на програми, свързани със здравното образование, за овладяване на знания и придобиване на навици за здравословно и пълноценно хранене, за спортни занимания; включване на родителите в образователните занимания и др.

Скрининг тестът представлява проучване на постиженията и на потребностите на децата от подкрепа за тяхното личностно развитие. Този вид проучване влиза в задълженията на педагогическите специалисти и цели идентифициране в ранен етап и превенция на обучителни затруднения при децата. Прилагането на скрининг теста не изисква разходването на средства по проекта, но в рамките на операцията са планирани дейности за обучение на педагогически специалисти за неговото прилагане.

В рамките на същата дейност е планирано и обезпечаване на средствата за такси за детски градини с повишена концентрация на деца от уязвими група. Таксите за общински детски градини се определят с акт на общината (Наредба) съгласно ЗМСМА, а за държавни детски градини с акт на финансиращия орган. В Наредба за финансирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование на министъра на образованието и науката, приета с ПМС № № 219 от 05.09.2017 г. и измененията от април тази година – ПМС №47.29.03.2018 г. и съгласно ЗПУО държавата осигурява средства от държавния бюджет на общинските и държавни детски градини за издръжка на дейности по възпитанието и обучението на децата (чл. 3 от Наредбата и следващите) въз основа на броя на децата, броя на групите, вида и броя на детските градини и на стандарти за дете, за група и за образователна институция, определени с акта по чл. 282, ал. 3 от ЗПУО, на регионални коефициенти, формули и др. подобни. При диференцирания подход задължително със средства от държавния бюджет се финансира предучилищно образование на децата от 5-годишна възраст до постъпването им в I клас, осъществявано в групи в детските градини или училища. Финансиране има и за отглеждането, възпитанието, социализацията и обучението на деца от 2- до 4-годишна възраст в групи в детските градини. Общините прилагат политиката на диференциран подход и определят такси за детските градини съгласно местната политика, които допълват държавното финансиране по съответните стандарти, формули и др., заложи в Наредбата. Наредбата регламентира и правилата за разпределяне на средствата за работа с деца и ученици от уязвими групи по разработени за целта критерии. В Наредбата е уредено, че финансирането на предучилищното образование, както и на училищното се осъществява със средства от държавния бюджет, европейски фондове и програми, други приходи и източници.

Относно уязвимите групи съгласно Закона за социално подпомагане и правилника към него, Закона за семейните помощи за деца и правилника към него и Глава седма „а“ на цитираната Наредба почти всички общини (базирайки се на диференциран подход)

имат облекчения за деца от уязвими групи в условията за прием в детските градини, в условията за плащане на такси за детски градини като например когато две деца от семейството посещават детската градина, когато детето има само един родител, има отстъпки от таксите, социални помощи и др. Тенденцията е средствата за децата от уязвимите групи да се предоставят на детската градина, а не на самите родители. Социалното подпомагане за децата е осигурено под формата на парични средства и подпомагане в натура. В Наредбата за финансиране на институциите в системата на предучилищното и училищното образование, Глава седем "а" средствата за деца от уязвими групи се предоставят на детските градини при налична методика-карта „Характеристика на средата – образователно ниво и трудова заетост на семейството“ и др., определяща концентрация на децата от уязвимите групи в детските градини. Макар нормативната уредба да осигурява облекчения, малко са общините, които могат да определят такси, постижими за семействата и децата от уязвими групи (Бургас, Исперих и някои други). В цитираната по-горе Наредба се предвижда финансиране на предучилищното образование и от европейски фондове и програми. За деца в неравностойно положение, деца от етническите малцинства и други в риск от социално изключване обаче таксите за детски градини са една от пречките пред родителите за включването им в процеса на ранно детско развитие и образование. Макар от 2016 г. с новия ЗПУО да е задължително предучилищното образование и за 5 годишните деца, груповият нетен коефициент на записване в детските градини за 2017/2018 г. е 78,4% спрямо 79,4% за 2016/2017 г. Макар този коефициент да обхваща възрастова група 3-6 години, трендът е негативен. За повишаване обхвата на децата от уязвимите групи, включително 3 и 4 годишните в предучилищното образование разходите за такси за детски градини ще се включи като допустим разход по настоящата операция. За целта по настоящата операция ще се покриват такси за детски градини на ниво детска градина, а не на ниво дете (съгласно цитираната по-горе Наредба), там където има повишена концентрация на деца от уязвимите групи и социално слаби семейства по методика, разработена за целта от конкретния бенефициент МОН и обхващаща децата от 3-6 годишна възраст, а не само 5-6 годишните. По този начин се очаква операцията да допринесе за повишаване груповия нетен коефициент на записване в детските градини за периода на операцията с 2%, което е планирано като индикатор по настоящата операция.

- Осъществяване на обучения, вкл. осигуряване на обучителни материали, пособия и др:
 - ✓ на педагогически специалисти:
 - за придобиване на знания, умения и компетентности за прилагане на специализирани методики (основани на играта) за обучение по български език;
 - за придобиване на знания, умения и компетентности за прилагане на скрининг тест за ранно оценяване на потребностите на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца, определяне на риск от обучителни затруднения и тяхната превенция;
 - ✓ на други педагогически специалисти (психолози, логопеди и др.) на непедагогически персонал (помощник-възпитатели, образователни медиатори, социални работници, и др.) и други заинтересовани страни (родители, ромски лидери и медиатори и др.) за придобиване на знания, умения и компетентности за прилагане на форми и методи на работа за успешно сътрудничество между семейството и детската градина.

- Реализиране на дейности за педагогическа, психологическа и социална подкрепа за родители на деца от уязвими групи и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното образование, включително чрез дейността на образователни медиатори, социални работници, психолози, ромски лидери и медиатори, вкл. осигуряване на материали, пособия, помагала и др.; за преодоляване на проблема със самоопределяне на етнос и националност/гражданство, за преход от ромски майчин език към български език в семейната среда и др.; психологическа и социална подкрепа за преодоляване и приемане на различието като формиране на умения у родителите за здравословен начин на живот в семействата с деца от уязвими групи и др.
- Провеждане на дейности за изграждане на положителни обществени нагласи към предучилищното приобщаващо образование и за недопускане на дискриминация чрез различни и иновативни методи и форми за сътрудничество и работа с родители за ранно детско развитие, кампании и мероприятия за родители и деца, участие на родителите в заниманията и обучението на децата в мултикултурна среда, в приобщаваща среда на различните деца и др. подобни, включване на ромски лидери и медиатори и представители на ромската общност.

Планираните дейности за работа с родители са ключови за успеха на операцията. Освен работа с медиатори, социални работници, психолози, логопеди, е предвидена и работа с местни лидери от ромския етнос, което да осигури достъпа до маргинализираната общност на ромите. Включването на ромски лидери/ромски медиатори или представители на ромската общност ще гарантира повишаване обхвата на ромските деца и посещаемостта им в детските градини. Работата с родителите чрез ромските лидери, медиатори ще осигури устойчивостта на операцията, а именно задържане на децата в процеса на ранното детско развитие и приобщаващо образование. Работата с родители предвижда и решаването на проблема със самоопределянето. Голяма част от представителите на ромския етнос не се определят като роми, а като представители на български или турски етнос, което затруднява реално изпълнението на целенасочени действия и политики, т.е. смесването на етнически произход и гражданство/националност е едно от нещата, което ще се заложи като елемент на мотивацията за ромските родители.

Съгласно настоящите критерии уязвимите групи са разнородни и идентифицирането на деца от уязвими групи ще се осъществяват чрез разнообразни подходи.

Събирането и установяването на данни за етническата принадлежност се извършва единствено и само на принципа на правото на самоопределяне. Основавайки се на него, за целите на операцията конкретният бенефициент следва да установи ред за доброволно деклариране на етническата принадлежност, като данните относно това ще се използват съгласно разпоредбите на Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни.

Ще се използват и други подходи за идентифициране на децата от уязвими групи, вкл. чрез майчиния език, образователния статус на родителите/настойниците, заетостта на родителите/настойниците, местата и условията за отглеждане на децата, други социални и икономически параметри; наличие на деца с идентифицирани специални образователни потребности, с идентифицирани трудности в процеса на обучение,

възпитание и социализация и др., за да се достигне до тези семейства с цел обхващане на децата им в предучилищното образование.

ЦОИДУЕМ ще бъде включен като партньор в изпълнението на последните две дейности, които са насочени към осигуряване на подкрепа за родители на деца от уязвими групи и изграждане на положителни обществени нагласи към предучилищното приобщаващо образование и за недопускане на дискриминация. Партньорът ще оказва съдействие на бенефициента за привличане на ромски лидери, медиатори и представители на ромската общност за преодоляване на проблема със самоопределяне на етнос и националност/гражданство.

Настоящата операция ще осигури демаркация с интегрирана процедура BG05M9OP001-2.018 „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи. Интегрирани мерки за подобряване достъпа до образование“ – Компонент 1 по отношение на дейностите и целевите групи. Недопускането на дублиране на дейности и целеви групи ще се съблюдава както на етап кандидатстване (чрез декларации), така и по време на изпълнението на проекта (чрез проверки за двойно финансиране).

Общият бюджет на операцията е 82,5 млн. лв. Той е базиран на осреднени стойности на единен разходен стандарт и очаквания за броя на представителите от целевата група, а именно деца от уязвими целеви групи – 50 000. Общият бюджет на операцията е индикативен. Дейностите по операцията не могат предварително да бъдат остойностени, но единен разходен стандарт за деца в неравностойно положение от различни групи (който не обхваща точно същите дейности) е добра база за определяне на индикативен бюджет на операцията.

Деца възраст 2- 4 г.	2500 (5% от 50 000)	1870 лв. ЕРС	4 675 000 лв.
Деца възраст 5- 6 г. целодневно	25 000 (50% от 50 000)	2095 лв. ЕРС	52 375 000 лв.
Деца възраст 5- 6 г. полудневно	22 500 (45% от 50 000)	1110 лв. ЕРС	24 975 000 лв.
Общо	50 000		82 025 000 лв.

Бюджетът на операцията е закръглен на 82 500 000 лв. като това са индикативни разчети базирани на предварителни очаквания(анализи). В условията за кандидатстване ще бъдат разработени опростени разходи за всички групи разходи, за които е приложимо, на база на които конкретният бенефициент ще планира необходимите средства за изпълнение на проекта. При разработване на проектното предложение, ще бъде изисквана обосновка на бюджета на проекта от страна на бенефициента, което ще бъде заложено като изискване в условията за кандидатстване.

С изпълнението на операцията се предвижда постигането на следните индикатори:

- Детски градини, подкрепени по ОП за осигуряване на среда за активно приобщаване в системата на предучилищното образование (включително за ранна превенция на обучителни затруднения) – минимум 1500 от всички 1894.

Операцията планира да бъдат обхванати всички детски градини на територията на страната (1894 броя) като минимум 1500 от тях да участват в целия период на изпълнение на проекта. Тези детски градини ще бъдат избирани по концентрация на деца от уязвими

групи по подходящи критерии, ползвайки натрупания опит до момента (Характеристика на средата – образователно ниво и трудова заетост на семейството, регионални коефициенти, подходи за определяне риск от социално изключване и др. Изборът на 1500 детски градини като целева стойност се базира на тенденцията за намаляване броя на детските градини и очакванията ни, че не всички от тях ще участват до края в изпълнението на проекта. Операцията подпомага и деца в риск от социално изключване, деца със СОП, деца от защитени и средищни детски градини. На тази база индикаторът е определен, че минимум 1500 (или почти 80%) от всички 1894 детски градини ще бъдат обхванати целенасочено в операцията.

- Деца, участващи в дейности за активно приобщаване в системата на предучилищното образование (сред тях деца от маргинализирани общности, включително роми, участващи в мерки за образователна интеграция и реинтеграция) – 50 000.

Планираната целева стойност е индикативна целева стойност предвид факта, че от общо над 220 000 деца обхванати в 1894 детски градини по операцията поне 50 000 деца ще са от уязвими групи (не само, но вкл. роми, деца със СОП, деца в риск от социално изключване, от социално слаби семейства и др. в неравностойно положение), което е 23% от обхванатите в детските градини деца през последната учебна година по данни на НСИ. Считаме, че добавената стойност на операцията е да допринесе и за намаляване на сегрегирания по етнически признак детски градини и поэтапно извеждане на ромските деца от тях и включването им в учебни заведения и групи за интегрирано обучение. Планираната стойност не предполага включване на еднакъв брой деца от всяка детска градина, т.е. по 33 деца. Процесът на приобщаващо/интегрирано образование обхваща всички деца и разходите за тях са допустими, но целта е да се обхванат, включат и задържат децата от уязвими целеви групи. Под уязвими целеви групи за целите на тази операция се има предвид деца от етнически малцинства, маргинализирани групи, деца в неравностойно положение поради редица социално-икономически причини, вкл. и със СОП, за да има интегриран общ подход, което е смисълът на приобщаващото образование.

- Деца, приобщени в системата на предучилищното образование (сред тях деца от маргинализирани общности, включително роми, интегрирани в образователната система) – 40 000. Планираната стойност представлява 80% от индикатора за изпълнение, т.е. от включените по ОП в дейности по настоящата операция от целевата група.

С оглед спецификата на настоящата операция са планирани следните специфични индикатори:

- Брой национални кампании за мотивация на родителите от целевата група – 6, които ще бъдат организирани и проведени в територията на всеки един от районите за планиране.
- Брой национални кампании за преодоляване на негативни обществени нагласи и недискриминация – 6, които ще бъдат организирани и проведени в територията на всеки един от районите за планиране.
- Относителен дял на децата от уязвимите групи с напредък по български език от участието им в операцията (измерено съгласно методика в Наредба № 5/03.06.2016

г. и очакваното изменение от 2018 г.) – 85%. Този индикатор не предполага задължително въвеждане на изпити по български език за децата от целевата група, тъй като напредъкът по български език може да бъде оценен и чрез съвременни методи на „входа“ и „изхода“ за диагностициране на индивидуалните нужди на детето, периодични скрининг тестове в рамките на изпълнение на дейностите и др. методи, предложени от конкретния бенефициент при разработване на проектното предложение. В Наредба № 5 от 3 юни 2016 г. за предучилищното образование са регламентирани компетентностите на децата във всяка възрастова група в детската градина по образователни направления, включително по български език и литература – т.е. знанията, уменията и отношенията, които детето трябва да има в края на всяка възрастова група.

- Групов нетен коефициент на записване в детските градини – повишение с 2% за периода на операцията